

У цілому ж, розглянуті законопроектні пропозиції є зрозумілими з сутнісної точки зору та, до певної міри, доцільними, хоча й потребують низки уточнень, що мали б бути здійснені вже найближчим часом в інтересах як сторони обвинувачення, так і сторони захисту. Врешті, ми переконані, що першочергові кроки законодавчої влади мають бути звернені в напрямку швидкого та якісного приведення положень КПК України у відповідність до чинної Конституції України, адже на даний час обидва нормативно-правові акти у своїй сукупності не видаються настільки повними та органічними, наскільки це необхідно для достатнього процесуального забезпечення функціонування органів досудового розслідування та органів прокуратури, а власне — для забезпечення цілісного бачення кримінального процесуального законодавства.

Література

1. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» (в частині забезпечення реалізації функцій прокуратури) № 5177 від 23.09.2016 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60096.

2. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» (в частині реформування прокуратури відповідно до європейських стандартів) № 5177-1 від 06.10.2016 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60211.

Бобошко О. М.,

*Криворізький факультет Національного університету
«Одеська юридична академія», старший викладач
кафедри кримінально-правових дисциплін*

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ НОРМ НАЦІОНАЛЬНОГО КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Адаптація законодавства України до законодавства ЄС — процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність *acquis communautaire*. Адаптація законодавства є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу, що в свою чергу є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики.

Acquis communautaire в дослівному перекладі з французької — «надбання Співтовариства». Цей термін відображає особливості правової

природи Європейського Союзу і фактично є правовою системою Європейського Союзу, яка включає акти законодавства Європейського Союзу (але не обмежується ними), прийняті в рамках Європейського Співтовариства, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ [4].

Дослідження проблем адаптації норм національного кримінального процесуального права до права Європейського Союзу (далі — ЄС) обумовлено науковими та практичними завданнями щодо реформування кримінального процесуального законодавства та правозастосовної діяльності з характерною для України орієнтацією на європейські та міжнародні стандарти ведення кримінального судочинства та загальнолюдські правові цінності.

Кримінальне процесуальне законодавство України сьогодні відповідає вимогам часу, але українська адаптація потребує документу з боку ЄС, який би визначав завдання, строк, пріоритети адаптації, допомогу з боку ЄС і який би міг стати основою для Загальнодержавної програми адаптації і ще одним кроком до євроінтеграції, але уже схваленим самим ЄС.

З точки зору методології постановки і дослідження будь-якої проблеми, в тому числі і проблеми адаптації норм національного кримінального процесуального права до права ЄС, слід враховувати наступні положення: по-перше, взаємозв'язок понять «проблема» та «проблемна ситуація». Постановку проблеми визначає проблемна ситуація, суть якої складає протиріччя між визначеною ціллю та засобами її досягнення. По-друге, необхідно визначити проблему сферу існування проблемної ситуації. Вона може існувати в будь-якому виді людської діяльності: як в теорії, так і на практиці. По-третє, оскільки проблемні ситуації є неоднорідними в інформаційно-пізнавальному аспекті, то для їх вирішення в одних випадках достатньо постановки та формулюванні проблеми, в інших — завдань, але в найбільш поширених випадках, і проблем і завдань [2].

Проблемні ситуації теоретичного характеру обумовлюються тим, що існують протиріччя між метою та засобами дослідження процесу адаптації норм національного кримінального процесуального права до права ЄС. Метою є формування сучасної теоретичної концепції адаптації норм національного кримінально-процесуального права до права ЄС. А засобами досягнення вказаної цілі виступають існуючі теоретичні знання (поняття, визначення, концепції, класифікації, методологічна база та ін.) щодо процесу адаптації норм національного кримінально-процесуального права до права ЄС. Протиріччя, що виникають між даними елементами (метою і засобами), приводять до появи в пізнавальній діяльності проблемних ситуацій теоретичного характеру, які в найбільш узагальненому вигляді можуть бути представлені у формах недосконалої, недостатності існуючого знання для досягнення вказаної мети. Зазначи-

мо, що мова йде не про всю сукупність відповідних знань, а лише про її фрагменти [2].

Недосконалість теоретичних положень щодо процесу адаптації норм національного кримінального процесуального права до права ЄС обумовлена тим, що дана проблематика почала досліджуватися відносно недавно. Так, прийнявши рішення про асоціативне членство в ЄС, Україна взяла на себе зобов'язання щодо адаптації національного законодавства до норм законодавства ЄС. Вперше сфери адаптації були визначені статтею 51 Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та державами-членами ЄС ще в червні 1994 року. Проте зазначена угода вступила в силу лише в березні 1998 року. Саме цю дату прийнято вважати початком процесу адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Недостатність теоретичних розробок проблем адаптації норм національного кримінального процесуального права до права ЄС обумовлена появою

а) нових правових норм, інститутів, які не мають належного теоретичного обґрунтування;

б) нових теоретичних положень без відповідного аналізу історичних зв'язків в системі існуючого кримінального процесуального знання. Сучасний стан розробки теоретичних положень процесу адаптації ще не відповідає проблемам практики, спостерігається фрагментарність, дискусійність та невизначеність її основних положень. У практичному аспекті процесу адаптації норм національного кримінального процесуального права до права ЄС метою є стан (режим) реалізації європейських стандартів ведення кримінального судочинства, а національне кримінальне процесуальне законодавство, яке відповідає європейським стандартам ведення кримінального судочинства — засоби досягнення даної мети. Невідповідність між цими елементами виражається в недосконалості, недостатності існуючих засобів для досягнення мети, які спостерігаються як у самому кримінальному процесуальному законодавстві, так і в практиці його застосування.

В кримінально-правовій сфері Україною було зроблено ряд важливих кроків з наближення національного законодавства до вимог права ЄС.

З огляду на досвід країн Центральної та Східної Європи необхідним є створення в Україні спеціальної державної установи, покликаної здійснювати всебічне (насамперед, науково-аналітичне) забезпечення процесу адаптації на експертному рівні.

Завершуючи загальний огляд проблемних ситуацій адаптації норм національного кримінального процесуального права до права ЄС, слід відзначити актуальність та необхідність подальшої теоретичної розробки даної проблеми. Існує чітке уявлення про бажаний результат (мету), яким є режим реалізації європейських стандартів провадження у кримінальному провадженні, відповідність національного галузевого законодавства європейським стандартам здійснення правосуддя і захисту

прав людини в кримінальному судочинстві (на даний час прийнято Закон України «Про ратифікацію угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами» від 10.11.1994 р., Закон України «Про Концепції Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС» від 21.11.2002 р. в розпорядженні законодавця є процедури переходу від існуючого (проблемного) стану до бажаного. Остання обставина припускає наявність теоретичного забезпечення законотворчої діяльності. Таким фундаментом повинна виступати сучасна теоретична модель адаптації норм національного кримінального процесуального права до права ЄС, створення якої потребує як перегляду існуючого знання відповідно до сучасних позицій в юридичній науці, так і отримання нового знання.

У Концепції адаптації України до законодавства ЄС передбачено, що «для забезпечення приблизної адекватності законодавства України і законодавства ЄС у процесі провадження нормотворчої діяльності враховуватимуться основні положення актів законодавства ЄС настільки, наскільки це доцільно для України з огляду на економічні, політичні та соціальні наслідки прийняття відповідних правових норм, адаптованих до законодавства Європейського Союзу» [3].

Потреба законодавства, судової і слідчої практики щодо вирішення проблемних ситуацій в аспекті реалізації європейських стандартів кримінальної процесуальної діяльності призводить до постановки як відповідних конкретних завдань, так і загальної проблеми. У попередньому варіанті вона може бути сформульована як запит на створення сучасної цілісної теоретичної концепції адаптації норм національного кримінального процесуального права до права ЄС, що відображає системно-структурну природу об'єкта.

Таким чином, вважаємо, що наведені положення повинні виступити орієнтиром у послідовному дослідженні проблем адаптації норм національного кримінального процесуального права до права ЄС, та скласти методологічну базу дослідження та формування концептуального знання про процес адаптації норм національного кримінального процесуального права до права Європейського Союзу.

Література

1. Договір про Європейський Союз 1992 р. // Європейський Союз : Консолідовані договори. — Київ, 1999.
2. Муравйов В. І. Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу // Україна — Німеччина: розвиток законодавства в рамках європейського права. — Київ, 2007.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 р. № 1365 «Деякі питання адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» // Офіційний вісник України. — 2004. — № 42.
4. Огляд стану гармонізації законодавства України з *acquis communautaire*. — Київ, 2007.